

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/205467,Pawel-Sasanka-Zwycieski-luty-Komunistyczny-przewrot-w-Czechoslowacji.html>
28.02.2026, 17:59

Paweł Sasanka: „Zwycięski luty”. Komunistyczny przewrót w Czechosłowacji

Czechosłowacja po II wojnie światowej była jedynym demokratycznie rządzonym państwem Europy Środkowo-Wschodniej, w którym partia komunistyczna cieszyła się autentycznym poparciem i współtworzyła koalicję rządzącą.

W roku 1948 Europa coraz wyraźniej dzieliła się na dwa wrogie obozy, a Stalin konsolidował swoją władzę w państwach rządzonych przez komunistów. Po wyraźnym ostrzeżeniu z lata 1947 r., gdy Stalin wymusił na Czechosłowacji rezygnację z przyjęcia planu Marshalla, w lutym 1948 r. stało się jasne, że dyktator nie uszanuje rządów demokracji w Czechosłowacji za cenę absolutnej lojalności Pragi wobec Kremla.

Kryzys gabinetowy

Wydarzenia, które przeszły do historii pod nazwą komunistycznego przewrotu w Czechosłowacji, a do 1989 r. były nazywane przez propagandę „zwycięskim lutym”, zaczęły się od kryzysu gabinetowego, który wykorzystała partia komunistyczna przygotowująca się do przejęcia władzy co najmniej od połowy 1947 r.

Ministrowie reprezentujący demokratyczne partie koalicyjne zaprotestowali przeciwko czystkom w policji, prowadzonym przez komunistycznego szefa MSW Václava Noska; w istocie oskarżyli komunistów o przejęcie kontroli nad aparatem bezpieczeństwa i wykorzystywanie go w walce o władzę.

W obronie ministra stanął Klement Gottwald, premier i jednocześnie przywódca Komunistycznej Partii Czechosłowacji. W tej sytuacji część ministrów demonstracyjnie podała się do dymisji, licząc na to, że nie zostanie ona przyjęta, a komuniści będą zmuszeni pójść na ustępstwa, by uniknąć przedterminowych wyborów, w których partia komunistyczna raczej nie mogła liczyć na powtórny sukces.

Z 26 członków rządu dymisję złożyło 12 ministrów reprezentujących trzy partie. Liczyli oni, że podobnie postąpią także ministrowie wskazani przez socjaldemokratów oraz bezpartyjny minister spraw zagranicznych Jan Masaryk. Tak się jednak nie stało. Tym samym nie doszło do dymisji całego gabinetu, tylko poszczególnych członków rządu, co umożliwiło komunistom przejście do ofensywy.

Moment przełomu

Komunistyczna Partia Czechosłowacji, po konsultacji ze Stalinem, odpowiedziała kampanią

kłamstw i wyprowadzeniem partyjnych bojówek na ulice miast. Rezydujący na praskich Hradczanach prezydent Edvard Beneš, uległ naciskowi Gottwalda i 25 lutego 1948 roku przyjął dymisję niekomunistycznych członków gabinetu, a na ich miejsce powołał ludzi wskazanych przez lidera komunistów.

Tego samego dnia policja rozgoniła antykomunistyczną demonstrację studentów, a władze zorganizowały wielki wiec, na który z całego kraju zwiozły 200 tys. osób, w czasie którego Gottwald wygłosił triumfalne przemówienie.

Był to moment przełomowy. W ciągu następnych tygodni komuniści zlikwidowali niezależne organizacje społeczne, partie i prasę opozycyjną, nasiliły się aresztowania i represje. Tym samym kończył się proces kształtowania monopolu władzy partii komunistycznych w Europie Środkowo-Wschodniej, w którym Czechosłowacja długo pozostawała w tyle w porównaniu z pozostałymi krajami.

► [**Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl**](http://przystanekhistoria.pl)